

DOŚWIADCZENIE MIĘDZYNARODOWEGO ROZPORZĄDZENIA CZYNÓW ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA ZAMIESZKI A GRUPOWEGO NARUSZENIA PORZĄDKU PUBLICZNEGO

T. Gusak
doktorant Narodowego
Uniwersytetu
Pedagogicznego w Kyjiwie
(m. Kijów, Ukraina)

Artykuł analizuje prawa różnych krajów, które regulują odpowiedzialność karną za zamieszki i grupy zakłócanie porządku publicznego. Biorąc pod uwagę: międzynarodowe normy prawne; przepisy dotyczące regulacji odpowiedzialności za zamieszki, które są mniej lub bardziej zgodne z normami międzynarodowymi i różnym statusem prawnym, konstytucyjnym, indywidualnego aktu prawnego, niektórych sekcjach lub artykułów z różnych kodów. Zróznicowane wydarzenia według którego określa status stowarzyszenia i sankcji posiadają masowe wiece i środek odpowiedzialności za ich organizację.

Słowa kluczowe: odpowiedzialność za zamieszki i naruszeń zbiorowych na porządek publiczny, przepisy międzynarodowy, zamieszki społeczny.

INTERNATIONAL EXPERIENCE REGULATION OF CRIMINAL LIABILITY FOR RIOTS AND GROUP VIOLATIONS OF PUBLIC ORDER

The article analyzes the law of different countries that regulates criminal liability for riots and public disorder group. The attention is paid to the the international legal norms; regulations on regulation of responsibility for the riots that are more or less consistent with international standards and with different legal status, constitutional, individual legal act, certain sections or articles of different codes. The status of gatherings and sanctions for mass rallies and a measure of responsibility for their organization are analysed in the given article.

Keywords: responsible for the riots and group violations of public order, international regulations, civil unrest.

ДОСВІД ЗАРУБІЖНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА МАСОВІ ЗАВОРУШЕННЯ ТА ГРУПОВЕ ПОРУШЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

В статті проводиться аналіз правових норм різних країн, які регулюють кримінальну відповідальність за масові заворушення та групове порушення громадського порядку. Акцентується увага: на міжнародно-правових нормах; на нормативних актах регулювання відповідальності за масові заворушення, які в більшій чи меншій мірі відповідають міжнародним нормам та мають різний правовий статус: конституційний, окремого правового акту, певних розділів чи статей різних кодексів. Диференціюються масові заходи, згідно з якими визначається статус зібрання та санкції щодо проведення масових акцій і міра відповідальності за їх організацію.

Ключові слова. відповідальність за масові заворушення та групове порушення громадського порядку, міжнародні нормативні акти, громадські заворушення.

Застосування правоохоронних органів щодо припинення групових заворушень, а також регулювання кримінальної відповідальності за масові заворушення в Україні не є самодостатніми, оскільки в значній мірі відповідають міжнародним правовим засадам. До таких міжнародно-правових норм, які регулюють дії правоохоронних сил при цивільних заворушеннях, відносяться:

1) резолюція 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН - Загальна декларація прав людини 4 грудня 1948 р. (СРСР при голосуванні утримався);

2) міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. (у СРСР набув чинності в 1976 р.);

3) резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН - Кодекс поведінки посадовців по підтримці правопорядку 17 грудня 1979 р.;

4) основні принципи застосування сили і вогнепальної зброї посадовцями по підтримці правопорядку (прийняті 8 конгресом ООН з попередження злочинності і поведження з правопорушниками 27 серпня - 7 вересня 1950 р. в Гавані)¹.

Міжнародні нормативні акти встановлюють лише права громадян і загальні принципи відповідальності, при цьому державам, виходячи з конкретних національних умов, надається можливість приймати свої нормативні акти². Розгляд законодавства найбільш розвинених зарубіжних країн дає можливість провести порівняльний аналіз з нормами права в цій області.

Розглянемо нормативні акти щодо регулювання кримінальної відповідальності за масові заворушення та групове порушення громадського порядку деяких країн. Серйозний науковий і практичний інтерес являє зарубіжний досвід формулювання кримінально-правових норм про відповідальність за умисні групові дії, що порушують громадський спокій.

Кожна країна має свої нормативні акти регулювання відповідальності за масові заворушення, які в більшій чи меншій мірі відповідають міжнародним нормам та мають різний правовий статус: конституційний, окремого правового акту, певних розділів чи статей різних кодексів. Конституційний рівень вирішення цієї проблеми має законодавство США, за яким право на проведення демонстрацій в США встановлює перша поправка до Конституції. «Конгрес не повинен ухвалювати жодного закону, що обмежує свободу слова або друку, або права громадян вільно збиратися і звертатися до уряду з петиціями про задоволення скарг»³. Крім того окремих закон США про громадські заворушення 1968 р. розкриває поняття федерального правопорушення як «будь-яку дію, що є перешкодою або втручанням при здійсненні службових обов'язків пожежниками або поліцейськими».

Декларація прав людини і громадянина Франції 1789 р. проголошує: «Мета будь-якого політичного союзу — забезпечення природних і невід'ємних прав людини. Такими є - свобода, власність, безпека і опір гнобленню»⁴. Для їх гарантії Декларація вважає необхідним існування «публічних збройних сил». Громадський порядок визначається як точка рівноваги між допустимим безладом і необхідним порядком. Декрет (закон 1935 р.) визначає умови проведення масових заходів і відповідальність їх учасників за його порушення, а також вимагає попереднє попередження місцевої влади про підготовлюваний

¹ Марогулова И.Л. Преступления против общественной безопасности. М., Юнити. 2007. – 260 с.- С. 26.

² СРСР і міжнародна співпраця в області прав людини. Документи і матеріали, С. 501.

³ Современные зарубежные конституции : Учебное пособие / ... политики Российской Федерации. Московский юридический институт ; Сост. В. В. Маклаков ; Отв. ред. Б. А. Страшун. - М., 1992. - 286 с - С. 36.

⁴ Декларація прав людини і громадянина Франції 1789 р. <http://zen.in.ua/novij-chas/franciya/deklaraciya-prav-lyudini-j-gromadyanina-1789-r>

масовий захід. Адміністрації надано право заборони будь-які маніфестації, які може порушити громадський порядок.

Останні події навколо канадських законів, що регулюють правила проведення мітингів, дуже показові. У Канаді, як і в США, питання організації демонстрацій знаходиться у віданні місцевої влади. У лютому провінцію Квебек захлеснула хвиля маніфестацій студентів, протестуючих проти вагомого підвищення плати за навчання в університетах. У зв'язку з цим прийнято закон про проведення масових акцій¹.

Основним окремим законом, що регулює проведення маршів і демонстрацій у Великобританії, є Закон про охорону громадського порядку в редакції від 1986 р.

Згідно з Конституцією Італії, громадяни мають право збиратися мирно і без зброї в будь-якому місці, враховуючи відкриті для публіки. Але якщо мова йде про демонстрації та мітинги в громадських місцях, то порядок їх організації регулюється Законом про охорону громадського порядку від 1975 р.

Законодавством Російської Федерації статтею 7 Федерального закону "Про збори, мітинги, демонстрації, походи і пікети" від 1 грудня 2010 року визначено повідомлення про характер та порядок проведення публічного заходу.

Окремими статтями Кримінальних кодексів регулюються порядок організації та відповідальність за вчинення протиправних дій учасниками різних категорій в Німеччині, Швеції, Австрії, КНР, Куби та ін.

Організація та проведення масових заходів теж специфічна в кожній країні. Особливого значення в умовах сепаратистської дестабілізації ситуації в Україні набуває досвід законодавчого врегулювання взаємодії силових структур у Сполучених Штатах Америки. Громадські заворушення як акти протесту або непокори виникають, як правило, тоді, коли їх учасники проявляють неприязнь по відношенню до влади. За законодавством США до придушення небезпечних масових заворушень можуть долучатися як поліцейські підрозділи, так і збройні сили, що законодавчо почало врегульовуватися в Україні в 2014 році. Президент США відповідно до Конституції і Зведення законів США уповноважений керувати урядом для відновлення порядку, забезпечення дотримання законів США, захисту від посягань прав громадян та захист власності і інтересів держави. У цих випадках він може діяти дуже жорстко. За Конституцією США влада кожного штату несе відповідальність за захист життя людей, власності на своїй території. Якщо для підтримки порядку, забезпечення законності та припинення громадських безладів своїх збройних сил не хватає, то втручаються федеральні війська.

Відповідно до Закону про цивільні заворушення в якості ефективних прийомів контролю можливе застосування різних обмежень. Комендантська година обмежує, особливо в нічний час, пересування на вулицях. Причому пропускна система при введенні комендантської години ґрунтується на місцевих законодавчих нормах. Обмежуються продаж, транспортування, зберігання деяких матеріалів. Контролюється доступ до алкоголю, наркотиків, зброї, боєприпасів, бензину з метою запобігання актам насильства. Цивільна влада може ввести заборону на носіння зброї і боєприпасів. У разі виявлення недозволених предметів вони вилучаються, проте відповідно до виданої квитанції і тільки після закінчення безладів ці предмети повертаються власникам².

¹ Удосконалення адміністративної відповідальності за правопорушення під час проведення масових акцій <http://www.zakonoproekt.org.ua/udoskonalennya-administrativnoji-vidpovidaljnosti-za-pravoporushennya-pid-chas-provedennya-masovykh-aktsij.aspx>

² Гражданские беспорядки. США, 1985 год. Civi lDisturbances FM 15-19.

Згідно з положеннями Закону про охорону громадського порядку в Великобританії проведення вуличних заходів санкціонується поліцією. Організатори зобов'язані звернутися до територіальної поліцейської дільниці із заявою не менше ніж за шість робочих днів до початку заходу. У повідомленні необхідно вказати дату, місце й час проведення акції, маршрут руху, прізвища та адреси організаторів.

Згідно з Законом про охорону громадського порядку Італії організатори обов'язані повідомляти місцеве поліцейське управління про запланований захід мінімум за три дні до його проведення. Параметри заявки цілком стандартні для європейських країн: у ній повинні бути зазначені організатори, цілі та характер маніфестації, час, місце та маршрут, склад і кількість учасників¹.

Для оцінки стану та рівня масових заворушень у Франції місцевий орган влади наділяється поліцейськими повноваженнями і визначає, виходячи з цього, свої дії. Проте першим оцінює громадську небезпеку зібрання комісар поліції. Він же, як правило, і приймає рішення про припинення зібрання. Охорона громадського порядку - виняткова прерогатива Міністерства внутрішніх справ. Участь збройних сил строго регламентована законом².

Порядок проведення мітингів в Японії встановлюється «Постановами про громадську безпеку» муніципальних органів влади. Фактично всі вони мають стандартний набір вимог до організаторів мітингу. Подати заявку до префектури необхідно за кілька днів до початку акції, у повідомленні необхідно вказати ім'я та адресу організатора, місце, час і маршрут походу, кількість учасників, переслідувані цілі, назви рухів і організацій, які планують взяти участь у заході³.

Повідомлення про проведення публічного заходу (за винятком зборів і пікетування, проведеного одним учасником) подається його організатором у письмовій формі до органу виконавчої влади суб'єкта Російської Федерації або орган місцевого самоврядування у строк не раніше 15 і не пізніше 10 днів до дня проведення публічного заходу. При проведенні пікетування групою осіб повідомлення про проведення публічного заходу може подаватися в строк не пізніше трьох днів до дня його проведення, а якщо зазначені дні збігаються з неділею або неробочим святковим днем (неробочими святковими днями), – не пізніше чотирьох днів до дня його проведення (у ред. Федерального закону від 08.12.2010 р. № 344-ФЗ)⁴. Організатор публічного заходу в Росії зобов'язаний не пізніше ніж за три дні до дня проведення публічного заходу (за винятком зборів і пікетування, проведеного одним учасником) інформувати орган виконавчої влади суб'єкта Російської Федерації або орган місцевого самоврядування в письмовій формі про прийняття (неприйняття) його пропозиції про зміну місця або часу проведення публічного заходу, зазначених у повідомленні про проведення публічного заходу⁵.

Законодавствами про масові заходи диференціюються їхні види, згідно з якими визначається статус зібрання та санкції щодо проведення масових акцій і міра відповідальності за їх організацію.

¹ Forbes(<http://m.forbes.ru/article.php?id=82511>). – 2013. – 24.05

² Ильясов Арзулум Зиявдинович. Уголовно-правовые и криминологические проблемы массовых беспорядков : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 : Махачкала, 1999 222 с.

³ Аналітична записка зарубіжного законодавства щодо масових заходів
<http://nbuviar.gov.ua/images/nub/an1.pdf>

⁴ Федеральный закон "О собраниях, митингах, демонстрациях, шествиях и пикетированиях" від 08.12.2010 р.
<http://www.worklib.ru/law/229315/>

⁵ Алієв Р.Х. Насильницька злочинність в Росії: стан і проблеми попередження// Суспільство і право. 2008. № 1. С. 23-25.

Найбільш показовим в цьому плані є Законодавства про масові заходи Російської Федерації та Республіки Білорусь, згідно яких представляється їх широкий спектр, що в значній мірі полегшує сприйняття та реалізацію законів на практиці, як правоохоронцями, так і пересічними громадянами. За цими законодавствами:

«публічний захід» – відкрита, мирна, доступна кожному, проведена у формі зборів, мітингу, демонстрації, похід, пікетування або в різних поєднаннях цих форм акція, здійснювана з ініціативи громадян Російської Федерації, політичних партій, інших громадських об'єднань і релігійних об'єднань, у тому числі з використанням транспортних засобів. Метою публічного заходу є вільне вираження й формування думок, а також висунення вимог щодо різних питань політичного, економічного, соціального й культурного життя країни та питань зовнішньої політики;

«збори» – спільна присутність громадян у спеціально відведеному або пристосованому для цього місця, для колективного обговорення будь-яких суспільно значущих питань;

«мітинг» – масова присутність громадян у певному місці для публічного висловлення громадської думки з приводу актуальних проблем переважно суспільно-політичного характеру;

«демонстрація» – організоване публічне вираження суспільних настроїв групою громадян з використанням під час пересування плакатів, транспарантів та інших засобів наочної агітації;

«похід» – масове проходження громадян за задалегідь визначеним маршрутом з метою залучення уваги до якихось певних проблем;

«пікетування» – форма публічного вираження думок, здійснюваного без пересування та використання звукопідсилюючих технічних засобів шляхом розміщення біля об'єкта пікетування одного чи більше громадян, які використовують плакати, транспаранти та інші засоби наглядної агітації;

«повідомлення про проведення публічного заходу» – документ, за допомогою якого органу виконавчої влади суб'єкта Російської Федерації або органу місцевого самоврядування в порядку, встановленому цим Законом, повідомляється інформація про проведення публічного заходу з метою забезпечення при його проведенні безпеки та правопорядку;

«регламент проведення публічного заходу» – документ, що містить часовий розклад (погодинний план) основних етапів проведення публічного заходу із зазначенням осіб, відповідальних за проведення кожного етапу, а у разі, якщо публічний захід проводитиметься з використанням транспортних засобів, інформацію про використання транспортних засобів¹.

За французьким законодавством існує поняття «зібрання», яке трактується як непередбачені або умисні збори народу в громадських місцях, здатні викликати заворушення або завдати збитку². Зібрання вважається збройним, якщо, по-перше, хоч би одна людина на ньому є носієм видимої зброї, по-друге, декілька чоловік є носіями захованої зброї. У таких випадках зібрання розсіюється, а на зброю накладається арешт. Кримінальний кодекс Франції визначає зібрання не за чисельністю людей, що знаходяться в ній, а з позиції порушення громадського порядку.

¹ Федеральний закон "О собраниях, митингах, демонстрациях, шествиях и пикетированиях" від 08.12.2010 р. <http://www.worklib.ru/law/229315/> № 344-ФЗ

² Ильясов Арзулум Зиявдинович. Уголовно-правовые и криминологические проблемы массовых беспорядков : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 : Махачкала, 1999 222 с.

Дещо іншу позицію при визначенні складу злочину «масові безлади» займає Республіка Куба. Так, ст. 100 КК називається «бунт», як диспозиція приведеної норми, яка вирізняється надмірною невизначеністю меж кримінально-правового складу правопорушення. Зручна для застосування з точки зору держави і його правоохоронних органів подібна структура норми може привести до її розширеного тлумачення і, як наслідок, до порушень законності. Крім того, нечітке формулювання диспозиції ускладнює оцінку її громадянами, послабляє загальнопопереджувальний ефект цієї кримінально-правової заборони. Основну увагу в цій нормі законодавець віддає проблемі утримання населення від участі в подібного роду протиправних діяннях лише за допомогою строгого кримінального покарання.

Особливу цінність представляє досвід нормативного врегулювання відповідальності за вчинення злочинів в процесі масових заворушень.

Поведінка посадовців по сприянню правопорядку в США регулюється не лише цивільними законами, - на них розповсюджується і положення військових законів. Безгрунтовне використання зброї може привести до відповідальності відповідно до норм місцевого законодавства¹. Проте Зведення законів США гарантує кожному право на розгляд його справи в одному з судів цього штату за будь-яке звинувачення в неправомірній дії.

Найбільш суворі покарання у Великобританії – до 10 років в'язниці – передбачені для учасників масових заворушень. Провокації та підбурювання до насильства караються строком до шести місяців або штрафом до 5000 фунтів, причому мова в цьому випадку йде не про ініціаторів, а про учасників, викритих у протиправних діях. Санкції для організаторів наступають, коли йдеться про порушення, що стосуються порядку проведення заходів – зокрема, порушення встановлених термінів подання повідомлення, неузгоджену зміну дати, часу й маршруту походів. У цих випадках організатори можуть бути покарані тюремним ув'язненням на строк до трьох місяців або штрафом, що не перевищує 1000 фунтів².

У Кримінальному кодексі Німеччини в статті 125 «Порушення спокою в регіоні» говориться: «Хто вчинить насильницькі дії проти людей або майна або загрозу насильством людям, виступаючи у складі натовпу, спільні сили якого погрожують громадській безпеці, і при цьому здійснює вказані дії як виконавець або співучасник, або хто активно демонструє свою готовність до подібних дій, - карається позбавленням волі на строк до трьох років або штрафом, якщо скоєне не карається строгіше по інших приписах кримінального закону»³.

Характерним прикладом визначення дуже великої кількості заборон на діяння, що утворюють об'єктивну загрозу масових безладів у поєднанні з криміналізацією їх провокуючих дій, є Кримінальні кодекси Швеції і Австрії.

Кримінальний кодекс Швеції, діючий з 1 січня 1965 року в главі 16 визначає правопорушення проти публічного порядку. В ст. 1 говориться: «якщо натовп людей порушує громадський порядок, показуючи намір використовувати групове насильство проти публічної влади або іншим шляхом змусити до чого-небудь або перешкодити вживаним заходами не розходитися, коли влада наказує це зробити, то підбурювачі і

¹ Современные зарубежные конституции : Учебное пособие / ... политики Российской Федерации. Московский юридический институт ; Сост. В. В. Маклаков ; Отв. ред. Б. А. Страшун. - М., 1992. - 286 с. - С. 39.

² Forbes (<http://m.forbes.ru/article.php?id=82511>). - 2013. - 24.05

³ Уголовное уложение (Уголовный кодекс) Федеративной республики Германия: текст и научно-практ. комментарий// Под ред. А.И. Рарога. - М.: Проспект, 2010. - 280 с.

керівники мають бути засуджені до ув'язнення на термін не більше чотирьох років, а інші учасники за змову до сплати штрафу або до ув'язнення на строк не більше двох років»¹.

Параграф 176 КК Австрії «Умисна соціальна небезпека» встановлює відповідальність за злочини проти життя і здоров'я великої кількості людей або проти чужого майна у великому розмірі у вигляді позбавлення волі на термін від 1 року до 10 років, за дії, що викликають смерть однієї людини - від 5 до 15 років, а декількох людей - від 10 до 20 років або пожиттєве ув'язнення. У §§ 177, 276, 281, 282 передбачена відповідальність за створення соціальної небезпеки по недбалості, за поширення чуток, що викликають занепокоєння великого числа людей і порушують громадський порядок, за заклики до непокори вимогам закону і влади, до скоєння злочину.

На Кубі «особи, які в масовому порядку і при фактичній змові із застосуванням насильства порушують громадський порядок, чинять опір владі, караються позбавленням волі на термін від десяти до двадцяти років або стратою, якщо правопорушення здійснюється у стані війни або обстановки, що зачіпає державну безпеку»². Передбачається, за участь в бунті, що стався без застосування насильства або в невоєнний час, карається позбавленням волі на термін від 10 до 20 років; у усіх інших випадках - позбавленням волі на термін від 1 року до 8 років.

В Японії організатори несуть відповідальність за недостовірність поданих відомостей або недодержання заздалегідь обумовлених вимог із проведення вуличної акції. За такий проступок їх чекають примусові роботи строком до одного року або штраф до 50 000 ієн. Несанкціоновані мітинги в Японії присікаються поліцією, а кримінальну відповідальність мітингувальники несуть тільки в разі їхньої участі в масових заворушеннях і застосуванні насильства³.

Організаторам несанкціонованих мітингів, згідно з італійським законодавством, може погрожувати покарання у вигляді штрафу (максимальний розмір якого не обмежений: особливо до тих демонстрантів, що завдали матеріальної шкоди міській чи приватній власності, суд може призначити штраф, співрозмірний завданому збитку) або позбавлення волі на строк від одного до 12 місяців. На учасників масових заворушень розповсюджується кримінальне законодавство Італійської Республіки⁴.

Намагаючись положити край акціям протесту, 18 травня 2013 року місцевий парламент Канади схвалив «драконівський» за місцевими мірками закон про проведення масових акцій. Згідно з ним, покаранню підлягає будь-який заклик до протестів у навчальних закладах, а про проведення масових заходів необхідно повідомляти владу не менше ніж за вісім годин до їх початку⁵.

Аналіз норм КК і практики діяльності правоохоронних органів зарубіжних держав при масових заворушеннях дозволяє зробити деякі висновки.

У законодавстві зарубіжних країн питання про врегулювання масових заворушень розглядалося та вдосконалювалось протягом багатьох років та досвід, набутий у цих країнах, є більший, ніж в Україні. Дискусію викликає розподіл функцій і повноважень

¹ Уголовный кодекс Швеции. Принят в 1962 году. Вступил в силу 1 января 1965 года. Примечание: По состоянию на 1 мая 1999 года

² Поняття масових заворушень Источник: <http://reftrend.ru/297845.html>

³ Forbes (<http://m.forbes.ru/article.php?id=82511>). – 2013. – 24.05

⁴ Forbes (<http://m.forbes.ru/article.php?id=82511>). – 2013. – 24.05

⁵ Удосконалення адміністративної відповідальності за правопорушення під час проведення масових акцій <http://www.zakonoproekt.org.ua/udoskonalennya-administratyvnoji-vidpovidalnosti-za-pravoporushennya-pid-chas-provedennya-masovykh-aktsij.aspx>

поліцейських і військових формувань в попередженні і припиненні заворушень. Переважає точка зору про те, що виконувати ці функції повинна поліція, армію ж слід застосовувати в крайніх випадках.

Безперервно вдосконалюються засоби боротьби з масовими безладами, особливо велике значення надається відносно безпечній зброї, що дозволяє уникати практичного фізичного контакту поліцейських формувань з учасниками безладів.

Варто звернути увагу у зарубіжному законодавстві на регулювання дій працівників правоохоронних органів при екстремальних ситуаціях та неухильне дотримання норм, що окреслюють такі дії.

По-перше, національні нормативні акти не повинні суперечити міжнародно-правовим нормам, за винятком посилення контролю за дотриманням законності правоохоронних органів.

По-друге, держава повинна визнавати і строго виконувати свою найважливішу функцію - забезпечення безпеки своїх громадян.

По-третє, засоби, які застосовуються для досягнення цієї мети, повинні відповідати реальним обставинам, зброя повинна застосовуватися у виняткових випадках, будь-які порушення законності повинні негайно розслідуватися.

По-четверте, в основу законодавства і усіх заходів поліції має бути покладений принцип необхідності будь-якими засобами попереджати безлади. Розгін використовується як крайній захід, коли усі інші способи не принесли необхідного результату.

Провівши аналіз зарубіжного законодавства щодо відповідальності за масові заворушення, слід зауважити, що існує певна однозначність оцінки небезпеки аналізованого виду правопорушень в законах держав, що належать до різних суспільно-економічних формацій, з різним політичним режимом. Об'єднуючим при такій оцінці виступають об'єкти посягань, до яких відносяться: громадська безпека; життя, здоров'я громадян; діяльність державних органів по підтримці громадського порядку; власність¹.

Література:

1. Алієв Р.Х. Насильницька злочинність в Росії: стан і проблеми попередження// Суспільство і право. 2008. № 1. С. 23-25.
2. Аналітична записка зарубіжного законодавства щодо масових заходів <http://nbuviar.gov.ua/images/nub/an1.pdf>
3. Гражданские беспорядки. США, 1985 год. CivilDisturbances FM 15-19.
4. Декларація прав людини і громадянина Франції 1789 р. <http://zen.in.ua/novij-chas/franciya/deklaraciya-prav-lyudini-j-gromadyanina-1789-r>
5. Ильясов Арзулум Зиявдинович. Уголовно-правовые и криминологические проблемы массовых беспорядков : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 : Махачкала, 1999 222 с.
6. Марогулова И.Л. Преступления против общественной безопасности. М., Юнити. 2007. – 260 с.
7. Поняття масових заворушень Источник: <http://reftrend.ru/297845.html>
8. Современные зарубежные конституции : Учебное пособие / ... политики Российской Федерации. Московский юридический институт ; Сост. В. В. Маклаков ; Отв. ред. Б. А. Страшун. -М., 1992. -286 с.

¹ Ильясов Арзулум Зиявдинович. Уголовно-правовые и криминологические проблемы массовых беспорядков : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 : Махачкала, 1999 222 с.- С.56-67

9. СРСР і міжнародна співпраця в області прав людини. Документи і матеріали.
10. Уголовное уложение (Уголовный кодекс) Федеративной республики Германия: текст и научно-практ. комментарий// Под ред. А.И. Рарога. – М.: Проспект, 2010. – 280 с.
11. Уголовный кодекс Швеции. Принят в 1962 году. Вступил в силу 1 января 1965 года. Примечание: По состоянию на 1 мая 1999 года http://www.sweden4rus.nu/rus/info/juridisk/ugolovnyj_kodeks_shvecii#2:16
12. Удосконалення адміністративної відповідальності за правопорушення під час проведення масових акцій <http://www.zakonoproekt.org.ua/udoskonalennya-administratyvnoji-vidpovidalnosti-za-pravoporushennya-pid-chas-provedennya-masovykh-aktsij.aspx>
13. Федеральный закон "О собраниях, митингах, демонстрациях, шествиях и пикетированиях" від 08.12.2010 р. <http://www.worklib.ru/law/229315/>
14. Forbes (<http://m.forbes.ru/article.php?id=82511>). – 2013. – 24.05

INTERNATIONAL EXPERIENCE REGULATION OF CRIMINAL LIABILITY FOR RIOTS AND GROUP VIOLATIONS OF PUBLIC ORDER

T. GUSAK

The use of law enforcement to combat a group of disorders, as well as the regulation of criminal responsibility for riots in Ukraine are not self-sufficient, as largely consistent with international legal principles. These international legal norms, which regulate the actions of the law enforcement forces during civil disturbances include:

- 1) resolution 217 a (III) of the General Assembly of the United Nations, the universal Declaration of human rights on 4 December 1948 (USSR abstained from voting);
- 2) the international Covenant on civil and political rights of 16 December 1966 (in the USSR entered into force in 1976 g);
- 3) resolution 34/169 of the General Assembly of the United Nations Code of conduct for officers to maintain order of 17 December 1979;
- 4) basic principles on the use of force and firearms officials for law enforcement officials (adopted on 8 UN Congress on the prevention of crime and the treatment of offenders 27 August - 7 September 1950 in Havana) .

International regulations set only citizens ' rights and General principles of responsibility, with States on the basis of specific national conditions, offered the opportunity to take their regulations. Consideration of legislation most developed countries provides an opportunity to conduct a comparative analysis with the law in this area.

Consider the normative acts regulating the criminal responsibility for riots and group violations of public order in some countries. Significant scientific and practical interest and foreign experience in the formulation of criminal law rules on liability for intentional group actions violating the public peace.

Each country has its own regulations regulatory responsibility for the riots, in which more or less conform to international standards and have different legal status: constitutional, individual legal act, separate sections or articles of different codes. The constitutional solution of this problem is U.S. law, according to which the right to hold demonstrations in the United States sets the first amendment to the Constitution. "Congress shall make no law abridging the freedom of speech or the press, or the right of citizens to assemble freely and to petition the government with petitions about the grievance". In addition a separate act public zavorushennja, discloses the

concept of a Federal offense as "any action that is a hindrance or interference in the exercise of official duties firefighters or police".

The Declaration of the rights of man and of the citizen of France 1789 proclaims: "the Aim of every political Union - the preservation of the natural and imprescriptible rights of man. These are liberty, property, security and resistance to oppression" . To guarantee Declaration considers necessary the existence of a "public armed forces". Public order is defined as a balance point between a valid disorder and necessary order. Decree (law 1935) determine the conditions of carrying out of mass actions and responsibilities of the participants for its violation, and requires prior warning local authorities about the upcoming events. The administration has the right to ban any demonstration that may disturb the public order.

Recent events around the canadian laws governing the holding of meetings, is very revealing. In Canada as in the United States, the organization of demonstrations is administered by local authorities. In February, the province of Quebec has swept a wave of demonstrations, students, protesting against the significant increase of tuition fees in universities. In this regard, the law on mass actions.

Main separate law regulating the conduct of marches and demonstrations in the UK, is the Law on the protection of public order as amended from 1986

According to the Constitution of Italy, citizens have the right to assemble peacefully and without arms, in any place, given the open to the public. But if we are talking about demonstrations and rallies in public places, then the organization is regulated by the Law on the protection of public order from 1975

The legislation of the Russian Federation, article 7 of the Federal law "On assemblies, rallies, demonstrations, marches and pickets" from December 1, 2010 defined messages about the nature of and the procedure for conducting public events,

Separate articles of the Criminal codes regulate the organization and responsible for the unlawful actions of the participants in various categories in Germany, Sweden, Austria, China, Cuba, etc.

Organization and holding of mass events too specific in each country. Of particular importance in the context of separatist destabilize the situation in Ukraine becomes the experience of legislative regulation of the collaboration between law enforcement agencies in the United States of America. Public riots as acts of protest or defiance arise, as a rule, when participants show hostility towards the authorities. Under U.S. law to suppress dangerous riots can participate as police and armed forces, so that the legislation began to be regulated in Ukraine in 2014. The President of the United States under the Constitution and laws of the States authorized to administer the government to restore order and enforce the laws of the United States, the protection against infringement of the rights of citizens and the protection of property and interests of the state. In these cases, he can act very harshly. According to the U.S. Constitution, the authorities of each state is responsible for protecting lives, property on its territory. If to maintain order, enforce the law and suppress public disorder of their armed forces are not enough, interfere with Federal troops.

According to the Law on civil unrest as effective methods of controlling application of various constraints. Curfew limits, especially at night, the movement on the streets. Moreover, the throughput of the system with the introduction of a curfew is based on local laws and regulations. Limited sale, transportation, storage of some materials. Controlled access to alcohol, drugs, weapons, ammunition, gasoline to prevent acts of violence. The civil authority may impose a ban on the carrying of weapons and ammunition. In case of detection of prohibited items, they are

removed, however, according to the receipts issued and only after the riots these items are returned to the owners .

In accordance with the provisions of the Law on the protection of public order in the UK hold a street events will be sanctioned by the police. The organizers are obliged to apply to the territorial police a statement in not less than six working days prior to the event. In the message, you must specify the date, place and time of the promotion, the route, the names and addresses of the organizers.

According to the Law on the protection of public order Italy organizers and jazan be reported to the local police Department about a scheduled event at least three days prior to the event. Order parameters are quite standard for European countries: it should be specified by the organizers, the purpose and nature of the manifestation, time, place and route, the composition and number of participants.

To assess the status and level of riots in France, the local authority vested with police powers and determines, on the basis of this, their actions. However, the first estimates of the social danger of meeting the police Commissioner. He, as a rule, and decides on the termination of the meeting. Community policing is the prerogative of the Ministry of internal Affairs. The participation of the armed forces is strictly regulated by law .

The rallies in Japan is set to "Decisions about public safety municipal authorities. Actually they all have a standard set of requirements for the organisers of the rally. Apply to the Prefecture need a few days before the beginning of the action, you have to specify the name and address of the organizer, place, time, and route, number of participants, the aim pursued, the names of the movements and organizations that plan to participate in the event .

The notice on holding the public event (with the exception of meetings and pickets held by one participant) is supplied by the organiser in writing to the Executive power body of the constituent entity of the Russian Federation or the local authority within a period not earlier than 15 and no later than 10 days prior to the holding of public events. When the picket by a group of persons notice of public event may be submitted not later than three days prior to its holding, and if these days coincide with Sunday or public holiday (non-working public holiday) not later than four days prior to the meeting (as amended Federal law dated 08.12.2010, No. 344-FZ) . The organizer of public events in Russia shall not later than three days prior to the holding of public events (with the exception of meetings and picketing by a participant) to inform the Executive authority of the constituent entity of the Russian Federation or the local authority in writing of the acceptance (rejection) of its proposal to change the place or time of holding public events specified in the notice on holding the public event .

Legislation on mass events differentiate their species, in order to define the status of the meeting and sanctions regarding the holding of mass actions and responsibility for their organization.

Most significant in this regard is the Law on mass events of the Russian Federation and the Republic of Belarus, according to which it seems their wide range, which greatly facilitates the perception and implementation of laws in practice, as police officers, and ordinary citizens. These legislations:

the "public event" is an open, peaceful, accessible to everyone, conducted in the form of a meeting, rally, demonstration, March, picketing or in various combinations of these forms of action undertaken on the initiative of citizens of the Russian Federation, political parties, other public associations and religious associations, including the use of vehicles. The purpose of a public event is free expression and the formation of opinions and demands on various issues of political, economic, social and cultural life of the country and foreign policy issues;

the meeting is a joint the presence of citizens in a dedicated or adapted for this place, for a collective discussion of any significant public issues;

the "rally" mass presence of citizens in a certain place for public expression of public opinion on topical issues mainly socio-political nature;

the "demonstration" - organized public expression of public sentiment by a group of citizens using during the movement of posters, banners and other means of visual agitation;

the "hike" - the mass movement of citizens on a predetermined route with the aim of drawing attention to certain issues;

the picketing is a form of public expression, conducted without the movement and use of sound-amplifying equipment by placing the object of the picketing of one or more citizens using posters, banners and other means of visual agitation:

the notice on holding the public event" - the document by which the Executive authority of the constituent entity of the Russian Federation or the local authority in order prescribed by this Law, the information about the public event to ensure it security and the rule of law;

the "schedule of public events" - the document containing the time schedule (hourly plan) the main stages of public events with the names of persons responsible for carrying out each step, and if the public event will be conducted with the use of vehicles, information about the use of vehicles .

In French law there is the concept of "Assembly", which is treated as incidental or intentional meeting people in public places can cause disturbances or damage . The meeting is armed, if, firstly, at least one person on it is a carrier of visible weapons, and secondly, some people are carriers of concealed weapons. In such cases, the meeting dispersed, and the weapon must be arrested. The criminal code of France determines a collection status of the people within it, and from the position of violations of public order.

A somewhat different position in the offence definition of "mass disorder" is the Republic of Cuba. So, Art. 100 of the criminal code called "rebellion", as the disposition of the above rules, which is particularly unclear boundaries of the criminal offense. Suitable for use from the point of view of the state and its law enforcement agencies such structure rules can lead to its detailed interpretation and, as a consequence, violations of the law. In addition, the ambiguous wording of the provisions makes it difficult to assess its citizens weakens saulnierville effect of this criminal prohibition. The focus in this article, the legislator gives the problem of keeping the population from engaging in such unlawful acts only through strict criminal penalties.

Particularly valuable is the experience of regulatory responsibility for crimes during the riots.

The behavior of the officials on the promotion of the rule of law In the United States are subject not only to civil laws - they are subject to military laws. Bezrukova the use of weapons may result in liability in accordance with local laws . However, Federal law guarantees everyone the right to have his cause heard in one of the courts of the state for any allegations of misconduct.

The most severe punishment in the UK - up to 10 years in prison is provided for the participants of the mass disorders. Provocation and incitement to violence are punishable by up to six months or by a fine of up to 5,000 pounds, and the issue in this case is not about the initiators and participants, has been convicted of wrongdoing. Penalties for organizers come, when it comes to violations concerning the order of events - in particular, violation of the terms of a notification, an inconsistent change the date, time and route marches. In these cases, the organizers can be punished by imprisonment for the term up to three months or a fine not exceeding £ 1,000 .

In the Criminal code of Germany in article 125 of "breaching the peace in the region," says: "Who will commit violent acts against people or property or the threat of violence to people, speaking in a part of the crowd, the joint forces which threaten public safety, and performs the specified actions as a perpetrator or an accomplice, or who actively demonstrates its commitment to such action, shall be punished by imprisonment for the term up to three years or a fine if the offense is not punishable more severely by other provisions of the criminal law."

A characteristic example of defining a very large number of prohibitions on activities that form an objective threat of mass unrest, combined with the criminalization of their provocative actions are Criminal codes Sweden and Austria.

The penal code of Sweden, effective January 1, 1965 section 16 defines offences against public order. In senior 1 States: "if a crowd of people violate public order, showing the intention to use group violence against the public authority or otherwise be forced to do anything or prevent measures are not at odds, when the government tells it to do, the instigators and leaders should be sentenced to imprisonment for a term not exceeding four years, while others for conspiracy to a fine or to imprisonment for a term not exceeding two years."

Paragraph 176 of the criminal code of Austria "Intentional social danger" establishes liability for crimes against life and health of a large number of people, or against another's property in a large amount in the form of deprivation of liberty for a term from 1 year to 10 years, for the actions causing the death of one man is from 5 to 15 years, and several people from 10 to 20 years or life imprisonment. In §§ 177, 276, 281, 282 provided by the responsible for the creation of social danger of failing for spreading rumors of concern to large numbers of people and disrupt public order, incitement to disobedience of the requirements of the law and authority, to commit a crime.

Cuba "persons who in droves and when the actual collusion with violence disorderly, resisting authority, shall be punished by imprisonment for the term from ten up to twenty years or death penalty if the offence is committed in a state of war or situation that affects public safety." It is assumed, for participation in rebellion, which took place without violence or newny time, shall be punished by imprisonment for the term from 10 to 20 years; in all other cases - by deprivation of liberty for a term from 1 year to 8 years.

In Japan, the organizers are responsible for incorrect information or non-compliance with predetermined requirements in street stocks. For this offence they are waiting for compulsory work for a period of up to one year or a fine of up to 50,000 yen. Unauthorized rallies in Japan are stopped by the police and the protesters are criminally liable only in case of their participation in mass riots and using violence.

The organizers of the unauthorized rallies, according to Italian law, you may face punishment in the form of a fine (the maximum amount of which is not limited to: especially in those demonstrators who caused material damage to city or private property, the court may impose a fine commensurate inflicted damage) or imprisonment for a period from one to 12 months. The riots spread the penal law of the Italian Republic .

Trying to put an end to the protests, 18 may 2013 local canadian Parliament approved the "draconian" by local standards the law on mass actions. According to him, the punishment shall be imposed on any call for protests in educational institutions, and events must be reported at least eight hours before they start .

The analysis of norms of the criminal code and practices of law enforcement agencies of foreign States during the riots allows to draw some *conclusions*.

In the legislation of foreign countries, the issue of resolution of the riots were considered and perfected over many years and the experience gained in these countries is higher than in

Ukraine. Discussion causes allocation of functions and powers of the police and military forces in the prevention and suppression of riots. The prevailing point of view about what to perform these functions should the police, the army should be used in extreme cases.

Continuously improved means of dealing with the riots, especially great emphasis on safe weapons that avoids practical physical contact police forces with the participants of the riots.

You should pay attention in international law to regulate the actions of law enforcement bodies in extreme situations and strict observance of rules, which outline the following steps.

First, national legislation should not contradict international legal norms, with the exception of increased control over compliance with the law enforcement agencies.

Secondly, the state should recognize and follow his most important function is to provide security for its citizens.

Thirdly, the tools used to achieve this goal should reflect the reality of the circumstances, the weapons should be used in exceptional cases, any violations of law should immediately be investigated.

Fourth, the basis of the laws and actions of the police should be the principle having any means to prevent riots. The acceleration is used as a last resort when all other methods have not yielded the desired result.

After the analysis of international legislation on responsibility for the riots, it should be noted that there is a certain uniqueness assess the risk of this kind of offences in the laws of States belonging to different socio-economic formations, with different political regime. Uniting in this assessment are the objects of abuse, which include: public safety, life and health of citizens; the public authorities to maintain public order; property.

References:

1. Алієв Р.Х. Насильницька злочинність в Росії: стан і проблеми попередження// Суспільство і право. 2008. № 1. С. 23-25.
2. Аналітична записка зарубіжного законодавства щодо масових заходів <http://nbuviar.gov.ua/images/nub/an1.pdf>
3. Гражданские беспорядки. США, 1985 год. CivilDisturbances FM 15-19.
4. Декларація прав людини і громадянина Франції 1789 р. <http://zen.in.ua/novij-chas/franciya/deklaraciya-prav-lyudini-j-gromadyanina-1789-r>
5. Ильясов Арзулум Зиявдинович. Уголовно-правовые и криминологические проблемы массовых беспорядков : Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 : Махачкала, 1999 222 с.
6. Марогулова И.Л. Преступления против общественной безопасности. М., Юнити. 2007. – 260 с.
7. Поняття масових заворушень Источник: <http://reftrend.ru/297845.html>
8. Современные зарубежные конституции : Учебное пособие / ... политики Российской Федерации. Московский юридический институт ; Сост. В. В. Маклаков ; Отв. ред. Б. А. Страшун. -М., 1992. -286 с.
9. СРСР і міжнародна співпраця в області прав людини. Документи і матеріали.
10. Уголовное уложение (Уголовный кодекс) Федеративной республики Германия: текст и научно-практ. комментарий// Под ред. А.И. Парога. – М.: Проспект, 2010. – 280 с.
11. Уголовный кодекс Швеции. Принят в 1962 году. Вступил в силу 1 января 1965 года. Примечание: По состоянию на 1 мая 1999 года http://www.sweden4rus.nu/rus/info/juridisk/ugolovnyj_kodeks_shvecii#2:16

12. Удосконалення адміністративної відповідальності за правопорушення під час проведення масових акцій <http://www.zakonoproekt.org.ua/udoskonalennya-administratyvnoji-vidpovidalnosti-za-pravororushennya-pid-chas-provedennya-masovykh-aktsij.aspx>
13. Федеральный закон "О собраниях, митингах, демонстрациях, шествиях и пикетированиях" від 08.12.2010 р. <http://www.worklib.ru/law/229315/>
14. Forbes (<http://m.forbes.ru/article.php?id=82511>). – 2013. – 24.05